

Oeverzwaluwen in de Haarlemmermeer

Marcel Schalkwijk

De Haarlemmermeer is van oudsher een agrarisch gebied. Echter door de jaren heen is het een economisch kloppend hart geworden van deze regio. De luchthaven Schiphol biedt aan heel veel mensen werkgelegenheid. Hierdoor zijn tal van pittoreske dorpjes de laatste jaren een beetje uit hun voegen gegroeid door vraag naar woongelegenheden. Landbouwgebieden werden opgeofferd aan woningbouw. Dan vraag je je al snel af: is hier nog wel ruimte voor natuur?

Welnu, die is er wel degelijk. Een redelijk aantal groene gebieden bieden ruimte, rust en broedgelegenheid bijvoorbeeld Haarlemmermeerse bos, de Boseilanden, de Groene Carré en de Venneper Hout.

Veel opportunisten zien kansen in deze groenbuffers. Een daarvan is de Oeverzwaluw. Al jaren wordt deze soort geïnventariseerd door Mieke Ooms middels de BMP-methode. Dit heeft al een schat aan waardevolle gegevens opgeleverd. De hoofdmoot is wel de oeverzwaluwkolonie in de kunstmatige broedwand aan de Toopenburgplas in Hoofddorp. Deze wand is door de firma Dura Vermeer geplaatst en biedt aan ongeveer 70 broedparen jaarlijks broedgelegenheid. De gehele wand bestaat uit 100 broedplaatsen. Dus met 70% bezette nesten kan worden geconcludeerd dat dit een prima bezetting is.

Opportunist op vier plekken

Maar daar blijft het niet bij. De opportunistische Oeverzwaluw gaat tal van locaties af of die geschikt zijn om te broeden. Tijdens controles en door oplettendheid van o.a. Norman Graafsma en Mieke Ooms zijn er meer kolonies ontdekt.

Zo zijn er dit jaar vier andere kolonies gevonden in de omgeving van Hoofddorp. Bij de Boseilanden waren dit voorjaar weer Oeverzwaluwen present. Nabij het PWN-gebouw tussen de N201 en de 3 Merenweg was een grote kolonie gevestigd. Helaas bleek deze vlak voordat er een RAS ringsessie zou plaatsvinden volledig te zijn ingestort. Een treurige aanblik van nestjes, veertjes en ander materiaal was het enige wat overbleef. Waarschijnlijk heeft de droogte in juni de wand niet veel goed gedaan.

Op 27 juni 2011 kregen we nog de tip dat er in het nieuwe groengebied aan de IJweg ook nog een kolonie zou zitten nabij een vissteiger. Dat bleek te kloppen. In deze natuurlijke wand zaten zes vers gegraven gaten. Dat zouden eventueel individuen kunnen zijn van de verwoeste kolonie nabij het PWN-gebouw. Helaas is ook deze kleine kolonie door natuurlijke omstandigheden ineen gestort.

Enkele weken later kreeg Mieke de tip dat er op Schiphol-Rijk bij een in aanbouw zijnde viaduct ook Oeverzwaluwen zaten. Bij controle bleek dit ook het geval. Echter de beestjes zaten wel op hele aparte locatie; in een geslagen ijzeren damwand waarin een klei/zand substantie was achter gebleven.

De damwand met een Oeverzwaluwkolonie bij Schiphol-Rijk. Foto: Marcel Schalkwijk

Helaas werden we gehinderd door een ijverige beambte van de Koninklijke Marechaussee die vond dat wij op ons niet op Schipholterrein mochten bevinden. Om deze kolonie nog een keer te bezoeken is verder van afgezien. Hierdoor weten we niet of deze kolonie veel jongen heeft voortgebracht.

Toch wel heel bijzonder dat in de drukke en bedrijvige Haarlemmermeer zomaar drie bevolkte oeverzwaluwkolonies zich bevinden in natuurlijke wanden.

RAS-project in 2010 en 2011

In 2010 is het RAS-project Haarlemmermeer gestart. Het RAS-project staat voor Retrapping Adults for Survival en wordt gecoördineerd door SOVON. Dit project is bedoeld om Rode-lijst-soorten beter te kunnen monitoren. Meer informatie hierover is te lezen op de website van het Vogeltrekstation. In de Haarlemmermeer zijn bij twee ringsessies vorig jaar 122 Oeverzwaluwen geringd. Dit jaar hebben we geringd bij de oeverzwaluwbroedwand aan de Toolenburgplas en bij de natuurlijke wand bij de Boseilanden ten noordwesten van de nieuwbouwwijk Floriande. In totaal zijn er dit jaar 105 Oeverzwaluwen geringd (tabel 1).

Het opzetten van de mistnetten bij de Toolenburgplas. Foto: Marcel Schalkwijk

De wand bij de Boseilanden was geheel nieuw en verdiende alle aandacht, vooral vanwege het feit dat deze wand niet echt stabiel leek. Op donderdagavond 9 juni 2011 was de eerste ringsessie. Tijdens een wonderschone zomeravond ringden we de eerste Oeverzwaluwen, vooral eerste- kalenderjaar-vogels. Er waren ook terugvangsten. Deze bleken verleden jaar al geringd te zijn bij de Toolenburgplas. Er is dus een verband tussen deze twee kolonies. Bij de Boseilanden was het resultaat

op 9 juni: 30 nieuwe individuen geringd en acht retouremeldingen, waarvan drie vorig jaar geringd bij de broedkolonie aan de Toolenburgplas. Een week later zou de kolonie bij het PWN-gebouw aan de beurt zijn voor een RAS ringsessie. Maar zoals al eerder gemeld ging dat niet door. Als alternatief bezochten we de kolonie bij de Boseilanden nog een keer. Ook nu was het weer een prachtige zomeravond met nauwelijks wind. Het werd een mix van terugvangsten en eerste-kalenderjaar-vogels. Zo'n 21 nieuwe exemplaren werden van een ring voorzien.

Ringen en avondexcursie Toolenburgplas

Op maandagavond 27 juni 2011 was de kolonie Toolenburgplas aan de beurt. Deze ringsessie was gekoppeld aan een excursie van het IVN in samenwerking met de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland en het Natuur Milieu Centrum Haarlemmermeer. Ruim 40 personen hebben zich laten voorlichten door een deskundig team, terwijl de Oeverzwaluwen werden geringd en biometrische gegevens werden afgenomen. Daarnaast waaiden er zo maar spontaan bezoekers langs. Al met al een erg leuke en leerzame avond. We hebben 54 nieuwe exemplaren geringd. Ook werden er vogels teruggevangen die in 2010 waren geringd, negen in totaal. Wat opviel is dat het allemaal oude vogels waren en niet één jong uit verleden jaar. Dat geeft stof tot nadenken. Het kan zijn dat niet één van de jonge vogels de reis naar of vanuit het overwinteringsgebied met goed gevolg heeft afgelegd. Er is immers bekend dat 50 % van de individuen de reis niet haalt. Het kan ook zijn dat de jonge Hoofddorpse vogels zich gemengd hebben in andere kolonies. Het is dus afwachten of er terugmeldingen komen van andere ringers die ook meedoen met het Oeverzwaluw RAS-project.

Tabel 1: Nieuw geringde Oeverzwaluwen in Haarlemmermeer in 2011

	vrouw	man	juveniel	onbekend	totaal
Boseilanden	21	5	24	1	51
Toolenburgplas	28	18	2	6	54
totaal	49	23	26	7	105

Volgend jaar zal het voor de derde keer zijn dat het project in de Haarlemmermeer wordt uitgevoerd. We gaan dan weer Oeverzwaluwen ringen. De verwachtingen zijn nu al hoog gespannen. Wilt u volgend jaar ook eens komen kijken bij de Toolenburgplas in Hoofddorp? Houdt dan het excursieprogramma 2012 van de Vogelwerkgroep in de gaten. U bent van harte welkom.